

ბორჯომის მუნიციპალიტეტში ბორჯომის კავალერიის
შენობის რესტავრაცია და მუზეუმად ადაპტაცია, ბორჯომის
მუნიციპალიტეტი

ქვე-პროექტის გარემოსდაცვითი და სოციალური
სკრინინგი და გარემოსდაცვითი მიმოხილვა

რეგიონალური განვითარების მესამე პროექტი
დაფინანსებული მსოფლიო ბანკის მიერ

აპრილი 2019

ქვე-პროექტის აღწერა

ქვე-პროექტის ტერიტორია მდებარეობს ბორჯომის ცენტრში - ყოფილი „ბორჯომის კავალერიის შენობაში“, რომელიც აშენდა 1880 წელს მიმდებარე პარკის პარალელურად. შენობა გამორჩეულია მისი არქიტექტურულ-მხატვრული ღირებულებებით და ორგანულად ერგება ისტორიულ არეალს - მერაბ კოსტავას პარკს (ყოფილი „რემერტის პარკი“). შენობა წარმოადგენს ქართული კულტურული მემკვიდრეობის შესანიშნავ ძეგლს - ეს სტატუსი მიენიჭა საქართველოს კულტურისა და სპორტის მინისტრის ბრძანებით: N3/87, 02.06.2010. ქვე-პროექტის დიზაინი უკვე შეთანხმებულია საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან. შენობა რეგისტრირებულია, როგორც ბორჯომის მუნიციპალიტეტის საკუთრება.

სარეაბილიტაციო შენობას აქვს ორი სართული და მანსარდა, პირველ სართულზე განთავსდება მუზეუმის მისაღები, სუვენირებისა და წიგნების მაღაზიას (57.38 მ²), სარეკრეაციო ზონა (55.88 მ²), მათ შორის პატარა კაფისა და დროებითი საგამოფენო დარბაზი (44.12 მ²), მუზეუმის ადმინისტრაცია (18.58 მ²), მუზეუმის თანამშრომლებისთვის განკუთვნილი ოთახი (17.32 მ²) და დაცვის სამსახურის ოთახი (11.70 მ²). მეორე სართულზე, იქნება მუდმივი საგამოფენო დარბაზი (69.15 მ²), საწყობი ტერიტორია (30.48 მ²), საპრეზენტაციო დარბაზი (22.01 მ²), პერსონალის ოფისი (11.89 მ²), საპირფარეშო (4.80 მ²). საგანმანათლებლო სივრცე, ბიბლიოთეკა, მედია ბიბლიოთეკა და საპირფარეშო განთავსდება მესამე სართულზე. შენობის ჩრდილო-დასავლეთით მოეწყობა ახალი ლიფტი შუამ პირებისთვის.

შენობა აღჭურვილი იქნება ელექტრო გათბობითა და ვენტილაციის სისტემებით, ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობით, შენობა დაერთდება არსებულ წყალმომარაგებასა და ცენტრალურ საკანალიზაციო სისტემაში. ქვე-პროექტი მოიცავს ვიზიტორთა ცენტრის გარეშემო ტერიტორიების კეთილმოწყობას. კერძოდ, მოეწყობა გარე განათება და დეკორატიული ბალახის ფენა, განთავსდება სკამები და ნაგვის ურნები. არსებული ავტოსადგომის მონიშვნა ასევე გათვალისწინებულია ქვე-პროექტით.

შენობას მოგვიანებით მიაშენეს რკინა-ბეტონის საფეხმავლო ხიდი, რომელიც აკავშირებდა სხვენს ზედა (მ. კოსტავას) ქუჩასთან და დღესდღეობით მნიშვნელოვნად აზიანებს შენობის ჩრდილოეთ ნაწილს. ქვე-პროექტი ითვალისწინებს ხიდის ნაწილის ნგრევას.

საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდსა და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს შორის ფინანსური ინვესტიციის შეთანხმების მიხედვით, სააგენტო იქნება პასუხისმგებელი მუზეუმის მოვლაზე.

ქვე-პროექტი „ბორჯომის კავალერიის შენობის რესტავრაცია და მუზეუმად ადაპტაცია“ ითვალისწინებს შემდეგი სამუშაოების განხორციელებას:

- შენობის დეკორატიული ხის აივნების და დეკორატიული ელემენტების რეაბილიტაცია;
- შენობისა და მისი მიმდებარე ტერიტორიის გაწმენდა ნაგვის, ნარჩენებისა და ჩახერგულობისაგან;
- შენობის კედლებზე ბოლო დროს გაკეთებული წარწერების ხელით მოშორება;
- კარებსა და ფანჯრებზე წარმოდგენილი დეკორატიული აგურის საუკეთესო ფრაგმენტების აღდგენა/რეაბილიტაცია;
- ფასადურ კედლებზე ბზარების შევსება ქვიშა-ცემენტის ნარევით;
- მასიური, ბაზალტის ქვისგან დამზადებული საფეხურებით, შენობაში შესასვლელი კიბეების აღდგენა/რეაბილიტაცია;
- ფასადის საპირე წყობის ბაზალტის ქვების შენარჩუნება და გამაგრება
- ახალი ხის კარებისა და ფანჯრების დაყენება;
- შენობისთვის ახალი თუნუქის სახურავის მოწყობა;
- საქვებისა და გათბობა-გაგრილების სისტემისთვის ახალი შენობის მშენებლობა;
- არსებული პატარა საფეხმავლო ხიდის ნაწილის დანგრევა;
- წყალმომარაგების, ელექტრომომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემის მოწყობა;
- გარშემო ტერიტორიის კეთილმოწყობა, მათ შორის, ნაგვის ურნების და სკამების განთავსება, გარე განათების მოწყობა, არსებული ავტოსადგომის მონიშვნა.

გარემოსდაცვითი სკრინინგი და კლასიფიკაცია

(ა) ზეგავლენის დადგენა

<p>აქვს თუ არა ქვე-პროექტს საგრძნობი ზეგავლენა გარემოზე?</p>	<p>ქვე-პროექტს აქვს მცირე უარყოფითი ზემოქმედება ბუნებრივ გარემოზე და სავარაუდოდ მას ექნება გრძელვადიანი დადებითი ზეგავლენა ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე კულტურულ მემკვიდრეობაზე.</p>
<p>რამი მდგომარეობს ქვე-პროექტის მნიშვნელოვანი დადებითი და უარყოფითი ზეგავლენა გარემოზე?</p>	<p>მოსალოდნელია, რომ ქვე-პროექტს ექნება დადებითი გრძელვადიანი სოციალური ზეგავლენა ბორჯომის მუნიციპალიტეტში მუზეუმის უზრუნველყოფით და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის აღდგენითი სამუშაოების განხორციელებით.</p> <p>მუზეუმისთვის ინფრასტრუქტურის მოწყობა გაზრდის ტურისტულ მიმზიდველობას. ტურისტების გაზრდილ ნაკადს ექნება დადებითი სოციალური ზეგავლენა დასაქმების შესაძლებლობების გაზრდის თვალსაზრისით და ქვე-პროექტის განხორციელება წვლილს შეიტანს სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში ტურიზმზე დაფუძნებული ეკონომიკის და კულტურული მემკვიდრეობის სფეროს განვითარებაში.</p> <p>ქვე-პროექტის განხორციელება შექმნის ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების შესაძლებლობას, რაც გაზრდის მათ შემოსავალს.</p> <p>ვინაიდან ქვე-პროექტი ხორციელდება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის უშუალო სიახლოვეს, დიდია შემთხვევითი არქეოლოგიური ობიექტების გამოვლენის ალბათობა მიწის სამუშაოების დროს. ასეთ შემთხვევაში, კონტრაქტორმა დაუყოვნებლივ უნდა შეწყვიტოს მიწის სამუშაოები და აცნობოს მუნიციპალური განვითარების ფონდს. ფონდი თავს მხრივ აცნობოს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება მომდევნო ქმედებებზე. სამუშაოს გაგრძელება მოხდება მას შემდეგ, რაც სააგენტო მისცემს კონტრაქტორს წერილობით ნებართვას.</p> <p>მოსალოდნელი უარყოფითი ზეგავლენა ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მოსალოდნელია, რომ იქნება მოკლევადიანი: სარეაბილიტაციო და სამშენებლო სამუშაოების შედეგად მოსალოდნელია რომ</p>

	<p>გაიზრდება მტვერის და გამონახობლქვის ემისიები სამშენებლო მექანიზმების და ტრანსპორტის ოპერირების გამო, გაიზრდება ხმაურისა და ვიბრაციის დონე ფონურთან შედარებით, მოსალოდნელია სხვადასხვა ტიპის სამშენებლო ნარჩენების წარმოქმნა, ასევე, ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხებები.</p> <p>სამშენებლო მასალების ტრანსპორტირებამ და მძიმე ტექნიკის ინტენსიურმა მოძრაობამ შესაძლოა გამოიწვიოს ადგილობრივი მოსახლეობისა და ტურისტების შეწუხება, რომლებიც ცხოვრობენ სარეაბილიტაციო გზისა და ბილიკის მიმდებარე ტერიტორიაზე.</p> <p>ოპერირების ეტაპზე, უნდა მოხდეს წარმოქმნილი მყარი ნარჩენებისა და საკანალიზაციო წყლების გავლენის სათანადო მართვის გზით გარემოზე უარყოფითი ზეგავლენის შემცირება. შესაბამისად, ქვე-პროექტი ითვალისწინებს საზოგადოებრივი ტუალეტის მოწყობასა და საპროექტო ტერიტორიაზე ნაგვის ურნების განთავსებას.</p> <p>ტურისტული ნაკადის ზრდამ შეიძლება გამოიწვიოს არაპირდაპირი უარყოფითი ზეგავლენა გარემოზე, როგორცაა ნარჩენების წარმოქმნის ზრდა, ვანდალიზმის რისკი და სხვა.</p>
<p>შესაძლოა ქვე პროექტს ქონდეს რაიმე მნიშვნელოვანი ზეგავლენა ადგილობრივ თემებზე ან სხვა ზემოქმედების ქვეშ მყოფ ადამიანებზე?</p>	<p>ქვე-პროექტი არ ითვალისწინებს მიწის შესყიდვასა და რაიმე სახის განსახლებას.</p> <p>ბუნებრივ გარემოზე უარყოფითი ზეგავლენა, რომელიც აღწერილია ზემოთ, იქნება მოკლევადიანი და შემოფარგლული ქვე-პროექტის განხორციელების ადგილით. ისინი დაკავშირებულია ზემოთხსენებულ შესაძლო უსიამოვნებებთან.</p> <p>რაიმე ნეგატიური ზეგავლენა ადგილობრივ მოსახლეობასა და მათ ეკონომიკურ საარსებო წყაროზე არ არის მოსალოდნელი. ამასთანავე, მიმდებარედ არ არიან ქუჩის მოვაჭრეები, რომელთა ადგილმდებარეობის შეცვლაც იქნებოდა საჭირო.</p> <p>გრძელვადიანი სოციალური ზეგავლენა იქნება პოზიტიური, მშენებლობისა და საზოგადოებრივი</p>

	<p>ობიექტების რეაბილიტაციის შემდეგ, დასაქმებულთა რიცხვი გაიზრდება. გარდა ამისა, მშენებლობაზე დროებითი სამუშაოები შეიქმნება და, შესაბამისად, გაიზრდება ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლები.</p> <p>გაიზრდება ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმება:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ქვე-პროექტის განხორციელებამ შესაძლოა გაზარდოს დროებითი დასაქმების შესაძლებლობები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, რადგან ხშირად კონტრაქტორებისთვის ადგილობრივების დაქირავება უფრო ხელსაყრელია;0,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,, • ქვე-პროექტის იმპლემენტაციის შემდეგ, აღდგენილი ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობა (გრძელვადიანი შემოსავალი); • ტურისტულ საწარმოებში (ტურიზმის ზრდის კუთხით პროექტის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ადგილობრივ მოსახლეობას შეუძლია ზომების მიღება ტურისტების მოსაზიდად სხვადასხვა შეთავაზებებით) <p>ეს ხელს შეუწყობს კერძო სექტორის განვითარებას და გამოიწვევს ტურისტული პროდუქციის ზრდას.</p> <p>ტურისტული საინფორმაციო ცენტრის, კაფის, ადმინისტრაციული ოფისისა და სხვა ობიექტების სამშენებლო სამუშაოების შემდეგ, გაიზრდება დასაქმებული ადამიანების რიცხვი, ამის პროპორციულად კი შესაბამისად გაიზრდება მათი შემოსავალიც. ეს გაზრდის კერძო სექტორის არსებობას და გამოიწვევს ტურიზმთან დაკავშირებული კომპანიების რიცხვის ზრდას.</p>
<p>რა გავლენა აქვს ქვე-პროექტს ადამიანის ჯანმრთელობაზე?</p>	<p>გარე განათების სისტემა გამოიწვევს უსაფრთხო მოძრაობას, როგორც ადგილობრივებისთვის, ასევე ტურისტებისთვის. გარდა ამისა, რეაბილიტირებული ინფრასტრუქტურა და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები, შესაბამისად გაზრდის ვიზიტორების რაოდენობას, რასაც ირიბი ეკონომიკური სარგებელი ექნება მოსახლეობაზე.</p> <p>მინიმალური ნეგატიური ზემოქმედება დაკავშირებულია მტვერთან, ემისიებთან, ხმაურთან და ვიბრაციასთან სამშენებლო პერიოდში, მაგრამ ისინი ხანმოკლეა და შემოფარგლულია მშენებლობის ადგილით.</p>

(ბ) შემამსუბუქებელი ზომები

<p>განხილული იქნა თუა რა პროექტირებისას ქვე-პროექტის ალტერნატივები?</p>	<p>კულტურული მემკვიდრეობის კონსერვაციის პროექტის დამუშავების პროცესში, გათვალისწინებული იქნა ხელმისაწვდომი საარქივო მასალები.</p> <p>ტურისტული ინფრასტრუქტურის თავდაპირველ დიზაინს დაემატა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის ობიექტის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.</p>
<p>რა შემარბილებელი ღონისძიებებია განსაზღვრული?</p>	<p>სამშენებლო სამუშაოებით გამოწვეული ნეგატიური ზემოქმედების შერბილება ადვილად იქნება შესაძლებელი: სამშენებლო მოედნის დემარკაციით, ტრანსპორტის მართვით, სამშენებლო მექანიზმების კარგი მოვლა-პატრონობით, დადგენილი სამუშაო საათების დაცვით, და ნარჩენების ორგანიზებული გატანით ოფიციალურად შეთანხმებულ ადგილზე.</p> <p>ჭარბი ინერტული მასალის რამდენიმე დასახლების გავლით ნაგავსაყრელზე ტრანსპორტირების ნაცვლად, ის შეიძლება განთავსდეს ალტერნატიულ ადგილზე, რაც ადგილობრივი ხელისუფლების (მუნიციპალიტეტის) მიერ იქნება წერილობით დამტკიცებული. ყველაზე ახლო ნაგავსაყრელი მდებარეობს არდაგანის დასახლებაში, ბორჯომის მუნიციპალიტეტში.</p> <p>მიწის სამუშაოების დროს არქეოლოგიური ობიექტის გამოვლენის შემთხვევაში, დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს. სამუშაოების განახლება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროდან წერილობითი თანხმობის მიღების შემდგომ.</p> <p>რაც შეეხება ქიმიკატებს, რომლებიც გამოიყენება ქვების დასუფთავებისა და მკურნალობისთვის, ნეგატიური ზემოქმედება შეიძლება ადვილად შემცირდეს მათი სათანადო შენახვითა და მართვით, ქიმიური</p>

	<p>ნივთიერებების ცარიელი ყუთების სათანადოდ განთავსებით ფორმალურად შეთანხმებულ ადგილას, სხვა სახის ნარჩენების სათანადოდ განკარგვით, მათ შორის მოხსნილი ხარაჩოსი, პირადი დამცავი აღჭურვილობის შესაბამისი გამოყენებით.</p>
<p>წინა მსგავსი ქვე-პროექტების განხორციელებიდან მიღებული რა გამოცდილება იქნა გათვალისწინებული პროექტირებისას?</p>	<p>მსგავსი პროექტების განხორციელებით მიღებული გამოცდილების საფუძველზე, პროექტი ითვალისწინებს არა მარტო ახალი შენობის მშენებლობას, ასევე ვიზიტორებისთვის დასასვენებელი ადგილის მოწყობას, მიმდებარე ტერიტორიის კეთილმოწყობას.</p>
<p>იყვნენ თუ არა ჩართულნი დაინტერესებული თემები? ქვე-პროექტის პროექტირებისას სათანადოდ მოხდა თუ არა მათი ინტერესებისა და ცოდნის გათვალისწინება?</p>	<p>სამშენებლო სამუშაოების გატენდერებამდე მუნიციპალური განვითარების ფონდი და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტი მოაწყობენ საკონსულტაციო შეხვედრას, სადაც ადგილობრივ მოსახლეობასთან ერთად განიხილავენ გარემოსდაცვითი და სოციალური მიმოხილვის დოკუმენტის სამუშაო ვერსიას (ER).</p>

D) კატეგორიზაცია და დასკვნა

სკრინინგის შედეგებზე დაყრდნობით,

ქვე-პროექტი კლასიფიცირდა, როგორც გარემოსდაცვითი კატეგორია:

A

B

C

გარემოსდაცვითი სკრინინგის დასკვნა:

1. ქვე-პროექტი უარყოფილია
2. ქვე-პროექტი მიღებულია

რისკების შეფასების საფუძველზე, ქვე-პროექტი საჭიროებს:

1. გარემოსდაცვითი ღონისძიებების საკონტროლო სიის შევსებას მცირე სამშენებლო და სარეაბილიტაციო სამუშაოებისათვის
2. გარემოზე ზემოქმედების მიმოხილვას, გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გეგმის შემუშავების ჩათვლით

სოციალური სკრინინგი

ინფორმაცია სოციალური ზემოქმედების სკრინინგისათვის		კი	არა
1	ინფორმაცია ქვე-პროექტების ობიექტების მფლობელობის და კუთვნილების სტატუსის შესახებ არის ხელმისაწვდომი და სარწმუნო? (სკრინინგი ვერ დასრულდება ზემოხსენებულის მოპოვებამდე)	✓	
2	გამოიწვევს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება ხელმისაწვდომობის შეზღუდვას სამეურნეო რესურსებზე, როგორცაა მიწა, სამოვარი, წყალი, კომუნალური მომსახურება, საჯარო სივრცე ან სხვა რესურსებზე, რომლებზეც მოსახლეობა არის დამოკიდებული?		
3	გამოიწვევს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება ცალკეული პირების ან ოჯახების განსახლებას ან მოითხოვს თუ არა მიწის ნაკვეთის/ნაკვეთების (მუდმივ ან დროებით საჯარო ან კერძო საკუთრებაში არსებულის) შესყიდვას?		✓
4	გამოიწვევს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება მოსავლის, ხეხილის და შინამეურნეობის ინფრასტრუქტურის (როგორცაა დამხმარე ნაგებობები, ღობე, არხი, ბელელი, გარე საპირფარეშოები, სამზარეულო და ა.შ.) დროებით ან მუდმივ დანაკარგს?		✓
<p>თუ ზემოთ დასმულ ნებისმიერ კითხვაზე პასუხი არის „დიახ“ (გარდა პირველი კითხვისა) მაშინ უნდა ამოქმედდეს უსაფრთხოების პოლიტიკა OP/BP 4.12 არანებაყოფლობითი განსახლება, ხოლო შემარბილებელი ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს OP/BP 4.12 -ს და განსახლების პოლიტიკის ჩარჩო დოკუმენტის მიხედვით.</p>			
კულტურული რესურსების უსაფრთხოების სკრინინგის ინფორმაცია		დიახ	არა
5	საჭიროებს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება მიწის სამუშაოებს ისტორიული, არქეოლოგიური ან კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების სიახლოვეს?	✓	
<p>თუ პასუხი მე-5 კითხვაზე არის „დიახ“ , მაშინ გამოყენებული უნდა იქნას მსოფლიო ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკა OP/BP 4.11 - ფიზიკური კულტურული რესურსები და შემთხვევით აღმოჩენების განკარგვა უნდა განხორციელდეს OP/BP 4.11-ით და გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტით განსაზღვრული პროცედურების შესაბამისად.</p>			

გარემოზე ზემოქმედების მიმოხილვა და

გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა

1. შესავალი

1.1 საფუძველი

საქართველოს მთავრობამ თხოვნით მიმართა მსოფლიო ბანკს მესამე რეგიონული განვითარების პროექტისთვის ფინანსური მხარდაჭერის (60 მლნ \$) თაობაზე. პროექტის საერთო ღირებულებაა 75 მლნ \$, მათ შორის 15 მლნ \$ აფინანსებს საქართველოს მთავრობა. ქვე-პროექტის განმახორციელებელი ორგანიზაციაა საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი.

რეგიონული განვითარების მესამე პროექტის მიზანს წარმოადგენს ინფრასტრუქტურული მომსახურებისა და ინსტიტუციონალური შესაძლებლობების გაუმჯობესება, სამცხე-ჯავახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონის ტურიზმზე დაფუძნებული ეკონომიკის განვითარების მხარდაჭერით. მოსალოდნელია, რომ აღნიშნული კუთხით დაგეგმილი ქმედებები რეგიონის ადგილობრივ მოსახლეობას მოუტანს პირდაპირ სარგებელს: საჯარო ინფრასტრუქტურის საიმედოობის, ხელმისაწვდომობის და ხარისხის გაუმჯობესების, კერძო სექტორის ინვესტიციების მოცულობის გაზრდის, განახლებული კულტურული მემკვიდრეობის ადგილებსა და ქალაქებში გაყიდვების რაოდენობის გაზრდის (ტურიზმთან დაკავშირებული საწარმოები) გზით. საერთო ჯამში, მოსალოდნელია მოსახლეობის შემოსავლის ზრდა და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესება.

ქვე-პროექტი წარმოადგენს რეგიონული განვითარების მესამე პროექტის ნაწილს, რომელიც მომზადდება, განიხილება, დამტკიცდება და განხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობისა და მსოფლიო ბანკის პოლიტიკების შესაბამისად.

1.2 ინსტიტუციონალური სტრუქტურა

საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომლის მიზანია ხელი შეუწყოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ინსტიტუციონალურ და ფინანსურ შესაძლებლობათა გაძლიერებას, ადგილობრივ ინფრასტრუქტურასა და მომსახურებაში სახსრების ინვესტირებას, ადგილობრივი მოსახლეობის ძირითადი ეკონომიკური და სოციალური მომსახურების მდგრად საფუძველზე გაუმჯობესებას. მუნიციპალური განვითარების ფონდი არის რეგიონული განვითარების მესამე პროექტის განმახორციელებელი ორგანიზაცია და პასუხისმგებელია მის ყოველდღიურ მართვაზე, გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების პოლიტიკის განხორციელების ჩათვლით.

მუნიციპალური განვითარების ფონდი ამზადებს და მსოფლიო ბანკს წარუდგენს რეგიონული განვითარების მესამე პროექტის ფარგლებში ქვე-პროექტების შეფასების ანგარიშებს, რომელთაც თან ერთვის ქვე-პროექტის გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების დოკუმენტები, როგორცაა გარემოზე ზემოქმედების მიმოხილვა გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გეგმასთან ერთად ან გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გეგმა, რომელიც მომზადებულია მცირე სამშენებლო და

სარეაბილიტაციო სამუშაოების გარემოსდაცვითი ღონისძიებების საკონტროლო სიის გამოყენებით, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, განსახლების სამოქმედო გეგმა.

„საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსა და საქართველოს მუნიციპალურ განვითარების ფონდს შორის დადებული საინვესტიციო ფინანსური შეთანხმების“ საფუძველზე სააგენტო იქნება პასუხისმგებელი მუზეუმის მოვლა-პატრონობაზე.

1.3 კანონმდებლობა და ნორმები

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ საქართველოს კანონის თანახმად (2008), ქვე-პროექტი არ საჭიროებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას.

ქვე-პროექტი უნდა განხორციელდეს მსოფლიო ბანკის უსაფრთხოების შემდეგი დოკუმენტების შესაბამისად:

- გარემოზე ზემოქმედების შეფასების უსაფრთხოების პოლიტიკა (OP/BP 4.01)
- ფიზიკური კულტურული რესურსების უსაფრთხოების პოლიტიკა (OP/BP 4.12)

აღნიშნული უსაფრთხოების პოლიტიკებისა და რეგიონული განვითარების მეორე პროექტის გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის შესაბამისად, ქვე-პროექტი კლასიფიცირდა B(+) კატეგორიად და საჭიროებს გარემოზე ზემოქმედების მიმოხილვისა და გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის მომზადებას, გარემოსდაცვითი მართვის ჩარჩო რეკომენდაციების შესაბამისად.

2. ქვე-პროექტის აღწერა

ქვე-პროექტის ტერიტორია მდებარეობს ბორჯომის ცენტრში - ყოფილი „ბორჯომის კავალერიის შენობაში“, რომელიც აშენდა 1880 წელს მიმდებარე პარკის პარალელურად. შენობა გამორჩეულია მისი არქიტექტურულ-მხატვრული ღირებულებებით და ორგანულად ერგება ისტორიულ არეალს - მერაბ კოსტავას პარკს (ყოფილი „რემერტის პარკი“). შენობა წარმოადგენს ქართული კულტურული მემკვიდრეობის შესანიშნავ ძეგლს - ეს სტატუსი მიენიჭა საქართველოს კულტურისა და სპორტის მინისტრის ბრძანებით: N3/87, 02.06.2010. ქვე-პროექტის დიზაინი უკვე შეთანხმებულია საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან. შენობა რეგისტრირებულია, როგორც ბორჯომის მუნიციპალიტეტის საკუთრება.

სარეაბილიტაციო შენობას აქვს ორი სართული და მანსარდა, პირველ სართულზე განთავსდება მუზეუმის მისაღები, სუვენირებისა და წიგნების მაღაზიას (57.38 მ²), სარეკრეაციო ზონა (55.88 მ²), მათ შორის პატარა კაფისა და დროებითი საგამოფენო დარბაზი (44.12 მ²), მუზეუმის ადმინისტრაცია (18.58 მ²), მუზეუმის თანამშრომლებისთვის განკუთვნილი ოთახი (17.32 მ²) და დაცვის სამსახურის ოთახი

(11.70 მ²). მეორე სართულზე, იქნება მუდმივი საგამოფენო დარბაზი (69.15 მ²), საწყობი ტერიტორია (30.48 მ²), საპრეზენტაციო დარბაზი (22.01 მ²), პერსონალის ოფისი (11.89 მ²), საპირფარეშო (4.80 მ²). საგანმანათლებლო სივრცე, ბიბლიოთეკა, მედია ბიბლიოთეკა და საპირფარეშო განთავსდება მესამე სართულზე. შენობის ჩრდილო-დასავლეთით მოეწყობა ახალი ლიფტი შშმ პირებისთვის.

შენობა აღჭურვილი იქნება ელექტრო გათბობითა და ვენტილაციის სისტემებით, ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობით, შენობა დაერთდება არსებულ წყალმომარაგებასა და ცენტრალურ საკანალიზაციო სისტემაში. ქვე-პროექტი მოიცავს ვიზიტორთა ცენტრის გარემომო ტერიტორიების კეთილმოწყობას. კერძოდ, მოეწყობა გარე განათება და დეკორატიული ბალახის ფენა, განთავსდება სკამები და ნაგვის ურნები. არსებული ავტოსადგომის მონიშვნა ასევე გათვალისწინებულია ქვე-პროექტით.

შენობას მოგვიანებით მიაშენეს რკინა-ბეტონის საფეხმავლო ხიდი, რომელიც აკავშირებდა სხვენს ზედა (მ. კოსტავას) ქუჩასთან და დღესდღეობით მნიშვნელოვნად აზიანებს შენობის ჩრდილოეთ ნაწილს. ქვე-პროექტი ითვალისწინებს ხიდის ნაწილის ნგრევას.

საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდსა და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს შორის ფინანსური ინვესტიციის შეთანხმების მიხედვით, სააგენტო იქნება პასუხისმგებელი მუზეუმის მოვლაზე.

ქვე-პროექტი „ბორჯომის კავალერიის შენობის რესტავრაცია და მუზეუმად ადაპტაცია“ ითვალისწინებს შემდეგი სამუშაოების განხორციელებას:

- შენობის დეკორატიული ხის აივნების და დეკორატიული ელემენტების რეაბილიტაცია;
- შენობისა და მისი მიმდებარე ტერიტორიის გაწმენდა ნაგვის, ნარჩენებისა და ჩახერგულობისაგან;
- შენობის კედლებზე ბოლო დროს გაკეთებული წარწერების ხელით მოშორება;
- კარებსა და ფანჯრებზე წარმოდგენილი დეკორატიული აგურის საუკეთესო ფრაგმენტების აღდგენა/რეაბილიტაცია;
- ფასადურ კედლებზე ბზარების შევსება ქვიშა-ცემენტის ნარევით;
- მასიური, ბაზალტის ქვისგან დამზადებული საფეხურებით, შენობაში შესასვლელი კიბეების აღდგენა/რეაბილიტაცია;

- ფასადის საპირე წყობის ბაზალტის ქვების შენარჩუნება და გამაგრება
- ახალი ხის კარებისა და ფანჯრების დაყენება;
- შენობისთვის ახალი თუნუქის სახურავის მოწყობა;
- საქვებისა და გათბობა-გაგრილების სისტემისთვის ახალი შენობის მშენებლობა;
- არსებული პატარა საფეხმავლო ხიდის ნაწილის დანგრევა;
- წყალმომარაგების, ელექტრომომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემის მოწყობა;

გარშემო ტერიტორიის კეთილმოწყობა, მათ შორის, ნაგვის ურნების და სკამების განთავსება, გარე განათების მოწყობა, არსებული ავტოსადგომის მონიშვნა.

3. არსებული გარემო

ქვე-პროექტის ტერიტორია მდებარეობს ბორჯომის ცენტრში - ყოფილი „ბორჯომის კავალერიის შენობაში“, რომელიც აშენდა 1880 წელს მიმდებარე პარკის პარალელურად. შენობა გამორჩეულია მისი არქიტექტურულ-მხატვრული ღირებულებებით და ორგანულად ერგება ისტორიულ არეალს - მერაბ კოსტავას პარკს (ყოფილი „რემერტის პარკი“). შენობა წარმოადგენს ქართული კულტურული მემკვიდრეობის შესანიშნავ ძეგლს - ეს სტატუსი მიენიჭა საქართველოს კულტურისა და სპორტის მინისტრის ბრძანებით: N3/87, 02.06.2010. კვლევებმა აჩვენა, რომ შენობა ძალიან მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ მისი ისტორიის, არამედ მისი არქიტექტურულ-მხატვრული კონტექსტითაც. საარქივო-ბიბლიოგრაფიულ კვლევებზე დაფუძნებით გამოირკვა, რომ შენობის ავტორი გახლდათ გერმანელი არქიტექტორი - ალბერტ ზალცმანი (1833-1897 წლები), რომელიც მუშაობდა საქართველოში. ორ სართულიანი შენობა, სხვენით და კოშკით, უკანა მხრიდან ესაზღვრება გორაკს და განთავსებულია პარკის სიღრმეში. კავალერიის შენობა აგებულია ბაზალტის ქვებისა და წითელი აგურის კომბინაციით. შენობის სახურავის სტრუქტურა და უკვე ჩანაცვლებული თუნუქის საფარი მძიმედაა დაზიანებული. დაზიანებული სახურავიდან ინტერიერში ხდება წვიმის წყლისა და დამდნარი თოვლის ჩადინება, რაც იწვევს შენობის შიდა სტრუქტურისა და არქიტექტურული დეტალების კიდევ უფრო დაზიანებას. რესტავრაციის მთავარი პრინციპი იქნება ავთენტური ნაწილებისა და მასალების მაქსიმალური დაცვა მათი შეკეთებით, მოვლით, აღდგენით ან ჩანაცვლებით - მხოლოდ ძლიერი დაზიანებისა და უკიდურესი აუცილებლობის შემთხვევაში.

მუზეუმის დანიშნულება განიმარტებოდა, როგორც დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების მუზეუმი, თუმცა კოლექციების სპეციფიკურობიდან გამომდინარე, ვთვლით, რომ ქრონოლოგიური ჩარჩო შესაძლებელია დავიწროვდეს XVIII-XIX საუკუნეებამდე. ეს პერიოდი წარმოადგენს ძალიან საინტერესო დროით ჩარჩოს დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების ისტორიის ხაზში, ბევრი განსხვავებული მიმართულებით, სტილით, რაც გამოხატულია ამ პერიოდის ბორჯომის არქიტექტურაში და მუზეუმში რომელიც იქნება „ახალი კავალერიის“ შენობა. ქრონოლოგიური ჩარჩოს დავიწროება არ გამოიწვევს მუზეუმის ფუნქციების შეზღუდვას. მეორეს მხრივ, ის მუზეუმს უფრო ცნობილს და მიმზიდველს გახდის ტურისტებისთვის და მკვლევარებისთვის, რომლებიც ასეთ რთულ და საინტერესო საკითხებზე მუშაობენ. გარდა ამისა, სააგენტოს თხოვნის საფუძველზე, მუზეუმმა უნდა ასახოს დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების ნიმუშები, რომლებიც ამოღებულ იქნა რომანოვების დამწვარი სასახლიდან. კოლექცია არ არის დიდი - ძირითადად შედგება ფაიფურის, მინისა და ცოტაოდენი ლითონისა და ხის ნაკეთობებისგან. გარდა ამისა, იქ ასევე არის მაგიდა და სკამი, დივანი, საათი, ორი სარკე და ერთი ხელსაწყო - დაახლოებით ორასი არტეფაქტი.

მუზეუმს ექნება თანამედროვე მუზეუმის ყველა კომპონენტი, რაც ხელმისაწვდომს ხდის მას არა მხოლოდ ტურისტებისთვის, არამედ ადგილობრივი მოსახლეობისთვისაც, ასევე ყველა ასაკის ბავშვისთვის. დროებითი და მუდმივი ექსპოზიციების გამოფენის საფუძველზე, დაიგეგმება და ჩატარდება უამრავი სახეობის საგანმანათლებლო პროგრამა. მუზეუმს ექნება სუვენირებისა და წიგნების მაღაზია, კაფე და გასამუქებელი ოთახი/აუდიტორია, სადაც შესაძლებელი იქნება მუზეუმის შესახებ ფილმების ჩვენება.

4. პოტენციური ზეგავლენის ანალიზი

4.1 სამშენებლო ფაზა

4.1.1 სოციალური ზეგავლენა

- სოციალური საკითხების ზოგადი მომიხილვა: სოციალურ გარემოზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოსალოდნელი არ არის.
- განსახლების საკითხები: ქვე-პროექტი არ ითვალისწინებს კერძო საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთების შესყიდვას, არ არის მოსალოდნელი

პერმანენტული ზეგავლენა კერძო ან იჯარით გაცემულ სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე.

- **დასაქმების შესაძლებლობის შექმნა:** მოსალოდნელია შეზღუდული და დროებითი დადებითი ზეგავლენა მშენებლობის ფაზაში და მცირე ოპერირების ფაზაში.
- **ხმაურთან, გამონაბოლქვთან და ვიბრაციასთან დაკავშირებული ჯანმრთელობის საკითხები:** შეზღუდული და დროებითი.
- **სატრანსპორტო მოძრაობის დარღვევა:** ქვე-პროექტთან დაკავშირებული სატრანსპორტო მოძრაობების შედეგად, დროებით შეიზღუდება ადგილობრივი სატრანსპორტო მოძრაობა.
- **უსაფრთხოება და წვდომა:** ქვე-პროექტის ფარგლებში სამუშაოების მიმდინარეობისას შეიზღუდება სარეაბილიტაციო ობიექტის მიმდებარე ტერიტორიებზე მისასვლელი და არ ემუქრება საფრთხე არც ტრანსპორტის მოძრაობას და არც ფეხით მოსიარულეებს.

4.1.2. კულტურულ მემკვიდრეობაზე ფიზიკური ზეგავლენა

ქვე-პროექტი ითვალისწინებს ბორჯომის მუნიციპალიტეტში, „ახალი კავალერიის შენობის“ რეაბილიტაცია/ადაპტაციის სამუშაოების განხორციელებას, შენობისა და მიმდებარე ტერიტორიის გაწმენდა ნაგვისგან, ნარჩენებისა და ჩახერგილობებისგან, დეკორატიული ხის აივნებისა და შენობის დეკორატიული ელემენტების რეაბილიტაცია; შენობის კედლებზე ბოლო დროს გაკეთებული წარწერების ხელით მოშორება; კარებსა და ფანჯრებზე წარმოდგენილი დეკორატიული აგურის საუკეთესო ფრაგმენტების აღდგენა/რეაბილიტაცია; ფასადურ კედლებზე ბზარების შევსება და დალუქვა ქვიშა-ცემენტის ნარევით; მასიური, ბაზალტის ქვისგან დამზადებული საფეხურებით, შენობაში შესასვლელი კიბეების აღდგენა/რეაბილიტაცია;

სარეაბილიტაციო პროექტის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული იქნა საარქივო მასალები, მათ შორის წინა საუკუნეშია გადაღებული ფოტოები რომლებიც რესტავრაციის საზომია. აქედან გამომდინარე, ერთიანი კომპლექსის სტრუქტურულ მთლიანობასა და ისტორიულ ღირებულებაზე უარყოფითი ზეგავლენის რისკი მინიმალურია. რეაბილიტაციისა და სამშენებლო სამუშაოების მსვლელობისას, განსაკუთრებით მიწის ექსკავაციისას, არის შანსი მოულოდნელი აღმოჩენების. ასეთ შემთხვევებში, სამუშაოებს დაუყოვნებლივ გაჩერდება და ინფორმირებული იქნება საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო. სამუშაოები შეიძლება გაგრძელდეს მხოლოდ კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოდან ფორმალური ნებართვის საფუძველზე.

ოპერირების ფაზაში რისკები უკავშირდება ვიზიტების მართვას, საიტზე ვანდალიზმის თავიდან აცილებას, წყალმომარაგებისა და სანიტარიული სისტემების მოვლას და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მართვის საკითხებს.

4.1.3 გარემოზე ზეგავლენა

ნიადაგის დაბინძურება

ქვე-პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სამუშაოებით ნიადაგის დაბინძურების პოტენციური წყაროები შეიძლება იყოს:

- დიზელის საწვავი, ზეთები, სამუხრუჭე სითხე, ანტიფრიზი (დაღვრა/გაჟონვა მანქანა/დანადგარებიდან);
- ცემენტი, ბეტონი და სხვა დამაბინძურებლები;
- სამშენებლო ნარჩენები (შესაფუთი მასალები, ქვები, ხრეში, ცემენტის, ბეტონის, ხის და სხვა მასალების ნარჩენები).

წყლის დაბინძურება

წყლების დაბინძურება შეიძლება მოხდეს სხვადასხვა წყაროებიდან:

- საწვავის, ზეთების ან სხვა სახიფათო ნივთიერებების დაღვრა, განსაკუთრებით საწვავით გამართვის ან მანქანა-დანადგარების შეკეთების სამუშაოების დროს;
- ექსკავაციის შედეგად წარმოქმნილი შლამიანი წყლებით;
- სანიაღვრე წყლებში არსებული შლამით;
- მანქანა-დანადგარების გარეცხვისას;
- დაბინძურებული მიწის ან გრუნტის წყლების ზემოქმედებით;
- ზედაპირულ და/ან გრუნტის წყლებზე ქლორის შემცველი ნარჩენი წყლით, რომელიც წარმოიქმნება ახლად დამონტაჟებული წყალმომარაგების სისტემის დეზინფექციის შედეგად.

მოსალოდნელია დაღვრების სწრაფი ჩადინება წყლის ობიექტებში, რის შემდეგაც ძნელი იქნება დაბინძურების ლოკალიზება, და გაიზრდება ქვემო დინებაში უფრო დიდი ფართობის დაბინძურების რისკი. ამიტომ მნიშვნელოვანია ლოკალიზების ღონისძიებების დაუყოვნებლივ გატარება წყლის დაბინძურების რისკის წარმოქმნის შემთხვევაში.

ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის შემდგომ გამიშვლებული გრუნტი წვიმიან ამინდში შეიძლება ჩაირეცხოს სამუშაოების განხორციელების ადგილიდან.

ჰაერის დაბინძურება და ხმაური

ჰაერის დაბინძურების სავარაუდო ზეგავლენა მცირეა. ჰაერის დაბინძურება შეიძლება გამოიწვიოს მანქანა-დანადგარების მოძრაობამ/მუშაობამ ქვე-პროექტის ტერიტორიაზე და მასალების/ნარჩენების ტრანსპორტირებისას. ზემოქმედების წყაროები შეიძლება იყოს:

- მიმღე ტექნიკის მუშაობით გამოწვეული ხმაური და ვიბრაცია;
- გამონაბოლქვი (სატრანსპორტო საშუალებებიდან, ბულდოზერებისაგან, ექსკავატორებისაგან);
- მტვერი;
- მასალების მოწოდების/ტრანსპორტირების შედეგად წარმოქმნილი გამონაბოლქვი.

სამშენებლო ნარჩენები

სამშენებლო ნარჩენები

სამშენებლო სამუშაოებისას მოსალოდნელია შემდეგი სახის ინერტული სამშენებლო ნარჩენების წარმოქმნა:

- ბუნებრივი მასალა (მიწა, კლდე).
- არსებული შენობის დაშლისა და საძირკვლის მოწყობის შედეგად წარმოქმნილი ინერტული ნარჩენები, როგორცაა ზედმეტი გრუნტი, ქვები, ბეტონი, აგური და ლითონი;
- არასახიფათო ნივთიერებებით დაბინძურებული ნიადაგი;
- შესაფუთი მასალები;
- სამშენებლო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენები ტურისტული ინფრასტრუქტურის სამუშაოების წარმოებისას;

სახიფათო სამშენებლო ნარჩენები

მოსალოდნელია მცირე რაოდენობით სახიფათო ნარჩენების წარმოქმნა მანქანა-დანადგარების ტექნიკური მომსახურების სამუშაოების შედეგად, როგორცაა:

- თხევადი საწვავი;
- ზეთები, ჰიდრავლიკური სითხე;
- ქიმიურ ნივთიერებების, მაგ. ანტიფრიზი;
- დაბინძურებული ნიადაგი;
- გაჟონვის საწინააღმდეგო მასალები, რომლებიც გამოყენებული იქნა ზეთისა და ქიმიური ნივთიერებების შესაწოვად;
- მანქანის/ძრავის ფილტრის კარტრიჯები;
- ზეთიანი ტილოები, ნახმარი ფილტრები, დაბინძურებული ნიადაგი და ა.შ.

ტრანსპორტთან დაკავშირებული ზეგავლენა

შესაძლოა ადგილი იქნეს შემდეგი სახის ზეგავლენებს:

- ხმაურის და ვიბრაციის გაზრდა;
- სატრანსპორტო საცობების წარმოქმნა,
- ჰაერის დაბინძურება გამონაბოლქვით,
- გზების ატალახება;
- ტრანსპორტის საწვავით გამართვის ან ტექნიკური მომსახურების დროს დაბინძურება.

ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დაკარგვა მისი მოჭრის გამო

- ნიადაგის ზედა ფენის გადარეცხვა არასწორი შენახვისა და აღდგენისას;
- მდინარეებისა და სხვა წყლების ნალექის ჩამონადენი;
- დაბინძურებული მიწის ზემოქმედება.

4.2 ოპერირების ფაზა

ტურისტული ინფრასტრუქტურის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული პოტენციური ზეგავლენა შესაძლებელია იყოს შემდეგი:

- ტურისტების გაზრდილი ნაკადის გამო ნარჩენების წარმოქმნისა და ხმაურის გაზრდა;
- საპროექტო ტერიტორიის მიმდებარედ სატრანსპორტო მოძრაობის გაზრდა, რის გამოც შესაძლოა გაიზარდოს გამონაბოლქვი და ხმაური, ასევე წარმოიქმნას სატრანსპორტო უსაფრთხოების პრობლემა.
- სალოცავებში ვიზიტები შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს ადგილობრივი ტრადიციებს და / ან რელიგიური მრწამსს;
პოტენციური დაბინძურების რისკი დაკავშირებულია გამწმენდი ნაგებობის არასწორის ოპერირებით და მოვლით გამოწვეულ მის შეფერხებასთან.

„საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსა და საქართველოს მუნიციპალურ განვითარების ფონდს შორის დადებული საინვესტიციო ფინანსური შეთანხმების“ საფუძველზე სააგენტო იქნება პასუხისმგებელი მუზეუმის მოვლაზე.

5. გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმა

გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა მომზადდა, რათა ნაჩვენები იქნეს, რომ გარემოზე უარყოფითი ზეგავლენა ამ ქვე-პროექტში მინიმუმამდეა დაყვანილია.

კონტრაქტორს მოეთხოვება:

1. სამშენებლო მასალის შექმნა მხოლოდ ლიცენზირებული მომწოდებლისგან.
2. თუ კონტრაქტორს სურვილი აქვს მასალა მოიპოვოს კარიერიდან ან მდინარის კალაპოტიდან (ვიდრე ეს მასალები შეისყიდოს სხვა მომწოდებლისგან), მაშინ მან ინერტული მასალების ამოღებაზე უნდა მოიპოვოს ლიცენზია.
3. თუ კონტრაქტორს სურს ამუშაოს თავისი ასფალტის ქარხანა (ვიდრე შეისყიდოს ეს მასალა სხვა მომწოდებლისგან) ასეთ შემთხვევაში მან უნდა მოიპოვოს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა.
4. თუ კონტრაქტორს სურს აამუშაოს საკუთარი ბეტონის ქარხანა (ვიდრე შეისყიდოს ეს მასალა სხვა მომწოდებლისგან) ასეთ შემთხვევაში მან უნდა მოამზადოს ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს აღწერის ტექნიკური ანგარიში და შეათანხმოს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან.
5. სამშენებლო ნარჩენები უნდა განთავსდეს უახლოეს მუნიციპალურ ნაგავსაყრელზე (წერილობითი შეთანხმების მიხედვით სამშენებლო კომპანიასა და ადგილობრივ მუნიციპალიტეტს შორის). მოხდება ნარჩენების განთავსების შესახებ ჩანაწერების გაკეთება, რათა არსებობდეს დიზაინის მიხედვით სათანადო მართვის მტკიცებულება.

6. თუ კონტრაქტორს სამუშაოების შედეგად წარმოექმნება 200 ტონაზე მეტი არასახიფათო ნარჩენი ან 1000 ტონაზე მეტი ინერტული ნარჩენი ან 125 კგ-ის ოდენობით სახიფათო ნარჩენი წლის განმავლობაში, მომზადებული უნდა იქნეს და გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წარედგინოს დასამტკიცებლად კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა, დანიშნული უნდა იქნეს გარემოსდაცვითი მმართველი და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს წარედგინოს ინფორმაცია მის შესახებ „ნარჩენების მართვის კოდექსის“ შესაბამისად.

ლიცენზიების ასლები, ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს ინვენტარიზაციის ტექნიკური ანგარიში (შეთანხმებული გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან) და შეთანხმება ნარჩენების განთავსების თაობაზე მგფ-ში წარმოდგენილი უნდა იქნეს სამუშაოების დაწყებამდე.

დაცული უნდა იქნეს GOST და SNIP ნორმები.

გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმა

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
წინა-სამშენებლო ფაზა			
ზოგადი პირობები	საქართველოს კანონმდებლობისა და მსოფლიო ბანკის მოთხოვნების შეუსრულებლობა	<p>კონტრაქტორის მიერ მოპოვებული უნდა იქნეს შემდეგი ნებართვები/ლიცენზიები და მათი ასლები წარმოდგენილი უნდა იქნეს მგფ-ში:</p> <ul style="list-style-type: none"> - შეთანხმება ნარჩენი გრუნტის განთავსების ადგილზე; - ინერტული მასალების მოპოვების ლიცენზია; - ასფალტის წარმოების გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა; - გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა იმ სამშენებლო მასალების წარმოებაზე, რომელიც განეკუთვნება ეკოლოგიური ექსპერტიზისადმი დაქვემდებარებულ საქმიანობას; - ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს ინვენტარიზაციის ტექნიკური ანგარიში, რომელიც შეთანხმებულია გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან; 	მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		- შეთანხმება საყოფაცხოვრებო და სამშენებლო ნარჩენების უახლოეს ნაგავსაყრელზე განთავსების შესახებ.	
ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირება დაგეგმილ საქმიანობაზე	მსოფლიო ბანკისა და საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნების შეუსრულებლობა	- კონტრაქტორმა სამშენებლო ტერიტორიაზე უნდა განათავსოს საინფორმაციო ბანერი. ბანერზე განთავსებული უნდა იქნეს ინფორმაცია საკონტაქტო პირების შესახებ მგფ-ში, ზედამხედველ კომპანიასა და ადგილობრივ მუნიციპალიტეტში, რომელსაც ადგილობრივმა მოსახლეობამ შესაძლოა მიმართოს გარემოსდაცვითი და სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებით საჩივრის არსებობის შემთხვევაში. ბანერი დამზადებული უნდა იყოს ამინდის	მშენებელი კონტრაქტორი,

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		უარყოფითი პირობებისადმი გამძლე მასალისაგან. ბანერზე წარწერები განთავსებული უნდა იქნეს ქართულ და ინგლისურ ენებზე.	
გარემოსდაცვითი ღონისძიებების განხორციელების სტრუქტურა	ქართული კანონმდებლობისა და მსოფლიო ბანკის მოთხოვნებთან შეუსაბამობა, მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედება ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე	<ul style="list-style-type: none"> - ბუნებრივი და სოციალური გარემოს დაცვაზე და EMP-ის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირის დანიშვნა - მუშახელის ტრეინინგი ბუნებრივი და სოციალური გარემოს დაცვასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებებზე - გარემოზე ზემოქმედების შესარბილებლად საჭირო აღჭურვილობის უზრუნველყოფა 	მშენებელი კონტრაქტორი
მშენებლობის ფაზა			
სამშენებლო სამუშაოები, მათ შორის: - ობიექტის ტერიტორიის მომზადება - მიწის სამუშაოები	ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება	<ul style="list-style-type: none"> - მანქანა-დანადგარები უნდა იყოს გამართულ მდგომარეობაში, რომ არ მოხდეს მუშა-ხელისა და ადგილობრივი მოსახლეობის შეწუხება გამონაბოლქვით. უნდა განხორციელდეს მანქანა-დანადგარების რეგულარული ტექნიკური მომსახურება, გაუმართაობის გამო გამონაბოლქვის გაზრდის თავიდან ასაცილებლად. 	მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
<p>- შენობა-ნაგებობების მოწყობა</p> <p>- სამშენებლო ტექნიკის ექსპლოატაცია</p> <p>- სატრანსპორტო ოპერაციები</p>		<ul style="list-style-type: none"> - დიზელის ძრავები რეგულარულად უნდა შემოწმდეს და შეკეთდეს ემისიების მინიმიზაციის მიზნით. ყველა მანქანა-დანადგარი ასევე უნდა შეკეთდეს საჭიროებისამებრ, რათა უზრუნველყოფილი იყო მათი გამართული მუშაობა და პოტენციური ემისიების თავიდან აცილება; - სატრანსპორტო საშუალებების საწვავით გამართვა უნდა მოხდეს ისე, რომ თავიდან იქნეს აცილებული ემისიები (საწვავის შენახვისათვის არ უნდა იქნეს გამოყენებული ღია ავზები); - მასალებისა და ნარჩენების ტრანსპორტირება უნდა მოხდეს დახურული ტრანსპორტით მტვერის წარმოქმნის შემცირების მიზნით. სამშენებლო ტერიტორია უნდა მოირწყას საჭიროებისამებრ; მუშები აღჭურვილი უნდა იქნენ პერსონალური დაცვის საშუალებებით; - დემონტაჟის სამუშაოების დროს ტერიტორია უნდა დატენიანდეს ან დამონტაჟდეს მტვერის შემაკავებლები; 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<ul style="list-style-type: none"> - გარემო (ტროტუარები, გზები) თავისუფალი უნდა იყოს წარმოქმნილი ნამსხვრევებისაგან; - მიწის სამუშაოები უნდა შეჩერდეს ძლიერი ქარის დროს; - სამშენებლო მასალები და ყრილები უნდა იქნეს გადახურული; - მოჭრილი/ამოღებული გრუნტი უნდა იქნეს დასაწყობებული შესაბამისად; - აკრძალულია სამშენებლო მასალების ან ნარჩენების დაწვა, - აკრძალულია მანქანების და მძიმე ტექნიკის დაუტვირთავი მუშაობა. - ტერიტორიის რეკულტივაცია უნდა მოხდეს სამუშაოების დასრულებისთანავე. 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
	ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელება	<ul style="list-style-type: none"> - მასალების გადაზიდვისას ტრანსპორტის მოძრაობის სიჩქარე უნდა იქნეს შეზღუდული დასახლებულ ადგილებში უსაფრთხო დონემდე; - უნდა განხორციელდეს მანქანა-დანადგარების პერიოდული ტექნიკური კონტროლი და შეკეთება საჭიროებისამებრ; - სატრანსპორტო ოპერაციები უნდა განხორციელდეს მხოლოდ დღის საათებში - ტექნიკის უქმი სვლა არ უნდა იყოს ნებადართული. გამოყენებული უნდა იქნეს შესაბამისი მაცუჩები; - უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს მანქანა-დანადგარების გამართული მუშაობა. 	მშენებელი კონტრაქტორი
	ნიადაგის საფარის დაზიანება	<ul style="list-style-type: none"> - სამშენებლო ტერიტორია და მისასვლელი გზები უნდა იქნეს მონიშნული სამუშაოების დაწყებამდე; - სამუშაო ტერიტორიის საზღვრები უნდა იქნეს დაცული სამუშაოების განხორციელების დროს; - სამუშაო უბნებიდან ნიადაგის საფარის მოხსნა (შეძლებისდაგვარად) და დასაწყობება შემდგომი გამოყენების მიზნით უნდა მოხდეს „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ 	მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<p>ტექნიკური რეგლამენტის (2014) მოთხოვნების შესაბამისად</p> <ul style="list-style-type: none"> - ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დასაწყობება უნდა მოხდეს არაუმეტეს 2 მეტრი სიმაღლის გროვებად, რომლის გვერდის დახრილობის კუთხე არ აღემატება 45⁰-ს. ნიადაგის დასაწყობების ადგილის შერჩევასა და გათვალისწინებული უნდა იქნეს შემდეგი: <ul style="list-style-type: none"> • დასაწყობების ადგილი ისე უნდა იყოს შერჩეული, რომ არ მოხდეს ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის ჩამოშლა, დატკეპნა ტექნიკის მოძრაობის შედეგად, ასევე დაბინძურება სხვა მასალებით. • ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა გამოყოფილი უნდა იქნეს გრუნტისაგან (ნიადაგის ქვედა ფენისაგან); • ნიადაგის დასაწყობება უნდა მოხდეს ისე, რო არ იყოს წყლით წარეცხვის/დატბორვის საფრთხე; • დაუშვებელია ნიადაგის დასაწყობება მდინარიდან/წყლის ნაკადებიდან 25 მეტრზე ნაკლებ მანძილზე, ადგილმდებარეობის ტოპოგრაფიის თავისებურების გათვალისწინებით; 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<ul style="list-style-type: none"> - დაუშვებელია ნიადაგის საფარის მოხსნა ძლიერი წვიმის დროს; - დასაწყობებული ნიადაგი გამოყენებული უნდა იქნეს ქვე-პროექტის ტერიტორიის რეკულტივაციისათვის სამუშაოების დასრულებისთანავე. საჭიროებიდან გამომდინარე უნდა მოხდეს მიწის საფარის მოსწორება, რეკულტივაცია, და ბუნებრივი მცენარეული საფარის სწრაფად აღდგენის ღონისძიებების განხორციელება. - საჭიროების შემთხვევაში კონტრაქტორმა უნდა განახორციელოს დასაწყობებული ნიადაგის ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებები, როგორცაა ეროზიის საწინააღმდეგო საფარის მოწყობა, ზედაპირის დატკეპნა და/ან დაგრუნტვა. დასაწყობებული ნიადაგი დაცული უნდა იქნეს წყლის ნაკადით ჩარეცხვისაგან ბერმების ან მისი ექვივალენტის მოწყობით გროვების ირგვლივ, საჭიროებისამებრ. 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<ul style="list-style-type: none"> - დასაწყობებული ნიადაგი გამოყენებული უნდა იქნეს ტერიტორიის რეკულტივაციისთვის სამუშაოების დასრულებისთანავე. - გრუნტის ქვედა ფენის დასაწყობება უნდა მოხდეს არა უმეტეს 3 მ სიმაღლის გროვებად, რომელთა გვერდების დახრილობის კუთხე არ აღემატება 60⁰-ს. ამასთან, გათვალისწინებული უნდა იქნეს შემდეგი: დასაწყობების ადგილი იმგვარად უნდა იქნეს შერჩეული, რომ არ მოხდეს მისი დატკეპნა ტექნიკის მოძრაობის შედეგად ან დაბინძურება სხვა მასალებით; გრუნტი გამოყოფილი უნდა იქნეს ნიადაგის ნაყოფიერი ფენისაგან. 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
	წყლისა და ნიადაგის დაბინძურება	<ul style="list-style-type: none"> - პერსონალის უზრუნველყოფა ტუალეტებითა და აბაზანებით და წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლების ცენტრალიზებული ჩაშვება საკანალიზაციო სისტემაში, თუ ეს შესაძლებელია ან დროებითი ნაგებობების მოწყობა - ტექნიკის გამართულობის უზრუნველყოფა - ტექნიკის საწვავით გამართვა მხოლოდ სათანადოდ აღჭურვილი საწვავმზიდებით, ამასთან სავალდებულოა წყვეთმემკრებების გამოყენება - ტექნიკის საწვავით გამართვა და ტექ. მომსახურება მხოლოდ სპეციალურად გამოყოფილ უბანზე, სადაც მოხსნილია ნიადაგი და მოწყობილია ხრეშოვანი საფარი, ზეთები, საწვავი და გამხსნელები დასაწყობებული უნდა იქნეს მხოლოდ სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებში, საწვავის, ზეთებისა და გამხსნელების დასაწყობება არ უნდა მოხდეს კულტურული მემკვიდრეობის ადგილის სიახლოვეს; - უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს სამშენებლო მასალების სათანადოდ დასაწყობება სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებში; 	მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<ul style="list-style-type: none"> - სახიფათო ან ტოქსიკური მასალები დროებით განთავსებული უნდა იქნეს უსაფრთხო კონტეინერებში შესაბამისი წარწერით (შემადგენლობა და მოპყრობის პირობები). სამშენებლო მოედანზე ხელმისაწვდომი უნდა იყოს დაღვრის შემთხვევაში შემკავებელი მასალები (სორბენტები, ქვიშა, ნახერხი); - უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს დაღვრის დაუყოვნებლივ გაწმენდა, დაბინძურებული ნიადაგის/ გრუნტის ტერიტორიიდან გატანა; - არ უნდა მოხდეს ცემენტის ან ბეტონის ნარჩენების ჩარეცხვა/ჩაყრა ნებისმიერ წყლის ობიექტში. - სამუშაოების დასრულებისთანავე უნდა მოხდეს ტერიტორიის გაწმენდა სამშენებლო ნარჩენებისგან. 	
	გარემოს დაბინძურება მყარი და თხევადი ნარჩენებით	<ul style="list-style-type: none"> - აკრძალულია ნარჩენების დაწვა; - არ უნდა იქნეს გამოყენებული ტყვია შემცველი საღებავები; - სხვადასხვა სახის ნარჩენები (სახიფათო, სამშენებლო, საყოფაცხოვრებო) უნდა შეგროვდეს სეპარირებულად. ნარჩენების 	მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<p>დროებითი განთავსებისათვის უნდა იქნეს გამოყოფილი სპეციალური ადგილი და განხორციელდეს დაბინძურების საწინააღმდეგო ღონისძიებები;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ინერტული ნარჩენები და ჭარბი გრუნტი უნდა განთავსდეს ბორჯომის მუნიციპალიტეტის მიერ გამოყოფილ ტერიტორიაზე; - სახიფათო და ტოქსიკური ნარჩენები უნდა განთავსდეს უსაფრთხო კონტეინერებში, რომლებზეც მითითებული იქნება მათი შემადგენლობა და მოპყრობის პირობები; აკრძალულია სახიფათო ნარჩენების უკონტროლო განთავსება სამშენებლო ტერიტორიაზე. სახიფათო ნარჩენები უნდა მოთავსდეს გაჟონვისაგან დაცულ კონტეინერში რათა თავიდან იქნას აცილებული დაღვრა და გაჟონვები; სახიფათო ნარჩენების გადაცემა უნდა მოხდეს ასეთი ნარჩენების მართვაზე ლიცენზიის მქონე კომპანიისთვის, მასთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე; - ნებისმიერი სახის სამშენებლო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენი ტერიტორიიდან გატანილი უნდა იქნეს ხშირად; 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<ul style="list-style-type: none"> - ნარჩენების განკარგვის შესახებ უნდა იწარმოებოდეს დოკუმენტაცია, რათა უზრუნველყოფილი იქნას მისი სათანადოდ განკარგვის მტკიცებულება. 	
	<p>ზემოქმედება სატრანსპორტო ნაკადებზე</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ტექნიკის მოძრაობის სიჩქარე უნდა იქნას შეზღუდული - ტექნიკის გადაადგილება მოხდეს მხოლოდ დადგენილი მარშრუტებით - ტრანსპორტის მოძრაობის სიხშირე უნდა იქნას შეზღუდული 	<p>მშენებელი კონტრაქტორი</p>
	<p>მოსახლეობის და პერსონალის ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების რისკები</p>	<p>სამშენებლო ადგილი უნდა იქნეს სათანადოდ დაცული და მშენებლობასთან დაკავშირებული სატრანსპორტო მოძრაობის დარეგულირებული. ეს მოიცავს (მაგრამ არ შემოიფარგლება) შემდეგ ღონისძიებებს:</p> <ul style="list-style-type: none"> - გზის მაჩვენებლების, გამაფრთხილებელი ნიშნების, ბარიერების განთავსებას. სამშენებლო ტერიტორია იქნება მკაფიოდ შესამჩნევი, 	<p>მშენებელი კონტრაქტორი</p>

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<p>ბოლო პოტენციური რისკების შესახებ მოხდება საზოგადოების გაფრთხილება.</p> <ul style="list-style-type: none"> - სამშენებლო ადგილები და ყველა თხრილი უნდა იქნეს შემოღობილი და სათანადოდ დაცული უნებართვო შესვლისაგან, განსაკუთრებით ბავშვებისთვის; - უნდა მოეწყოს სათანადო განათება და განთავსდეს უსაფრთხოების ნიშნები; <p>მოხდება სამუშაო საათების ადგილობრივ სატრანსპორტო მოძრაობის სქემასთან მორგება, მასალებისა და ნარჩენების ტრანსპორტირება არ უნდა მოხდეს პიკის საათებში ან პირუტყვის გადაადგილების დროს.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ტექნიკის მოძრაობის სიჩქარე უნდა იქნას შეზღუდული - ტექნიკის გადაადგილება მოხდეს მხოლოდ დადგენილი მარშრუტებით 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
	კერძო საკუთრებაში არსებული ქონების დაზიანება	<ul style="list-style-type: none"> - ტექნიკის გადაადგილება მხოლოდ დადგენილი მარშრუტებით - ტექნიკის მოძრაობის სიჩქარის შეზღუდვა - მიყენებული ზიანი სრულად უნდა იქნეს ანაზღაურებული კონტრაქტორის მიერ 	მშენებელი კონტრაქტორი
	კონფლიქტი ადგილობრივ მოსახლეობასთან ან სხვა ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებთან	<ul style="list-style-type: none"> - მოსახლეობასთან შეხვედრა (საჭიროების შემთხვევაში) - საჩივრების მიღება და მათზე რეაგირება; - საჩივრების განმხილველი კომისია უნდა ჩამოყალიბდეს ადგილობრივ დონეზე შემდეგი შემადგენლობით: ბორჯომის მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და მერიის უფლებამოსილი წარმომადგენლები, სოციალური მომსახურების სამსახურის უფროსი, ადამიანი წყალმომარაგების კომპანიასთან საურთიერთოდ, ადგილობრივი არასამთავრობოს წარმომადგენელი. 	მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
	პროფესიული ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების რისკები	<ul style="list-style-type: none"> - სამუშაოების დაწყებამდე მუშახელის ინფორმირება მოსალოდნელი რისკების შესახებ და ინსტრუქტაჟი შრომის უსაფრთხოების წესებთან დაკავშირებით, ზემოხსენებული უზრუნველყოფილი უნდა იქნას სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე და მათი მსვლელობისას - პერსონალის საჭირო პირადი დაცვის საშუალებების (მაგ, ჩაფხუტები, ხელთათმანები, სხვა) მომარაგება და მათი სწორედ გამოყენება - ტექნიკის ექსპლოატაციისას უსაფრთხოების უზრუნველყოფა - გამაფრთხილებელი ნიშნების განთავსება მაღლი რისკის უბნებზე - ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებისა და ხმაურის ზემოქმედების შესამცირებლად რეკომენდირებული ღონისძიებების გატარება 	მშენებელი კომპანია
	ზემოქმედება კულტურულ მემკვიდრეობაზე	<ul style="list-style-type: none"> - ტერიტორიის დასუფთავება და რეკულტივაცია სამშენებლო სამუშაოების დასრულებისთანავე - სამუშაოების შეჩერება მიწის სამუშაოებისას არქეოლოგიური ობიექტის ან არტეფაქტების აღმოჩენის შემთხვევაში, კულტურის და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ინფორმირება აღმოჩენის 	მგფ, მშენებელი კონტრაქტორი

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		შესახებ და საქმიანობის განახლება მხოლოდ სათანადო ნებართვის მიღების შემდეგ	
ტოქსიკურ მასალებთან გამკლავება	ტოქსიკური/სახიფათო მასალების და ნარჩენების მართვა	<ul style="list-style-type: none"> - ყველა სახიფათო ან ტოქსიკური ნივთიერების დროებითი განთავსება საიტზე მოხდება დაცულ კონტეინერებში, რომლებზეც მონიშნული იქნება მონაცემები, განკარგვის ინფორმაცია - სახიფათო ნივთიერებების კონტეინერები უნდა განთავსდეს გამოყოფისგან დამცავ კონტეინერებში, რათა ავიცილოთ გადმოდგრა - ნარჩენების ტრანსპორტირება უნდა მოხდეს სპეციალურად ლიცენზირებული გადამტანების მიერ და განთავსდეს ლიცენზირებულ ობიექტზე. 	სამშენებლო კომპანია
სოციალური რისკების მართვა	საზოგადოებასთან ურთიერთობის მართვა	<ul style="list-style-type: none"> - ადგილობრივი მეკავშირე პირია დანიშვნა, რომელიც პასუხისმგებელია ადგილობრივ მოსახლეობასთან კომუნიკაციისა და საჩივრის მიღებაზე - კონსულტაცია ადგილობრივ მოსახლეობასთან რათა პროაქტიულად მოხდეს გარე სამუშაო ძალისა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის პოტენციური კონფლიქტების იდენტიფიცირება და მართვა 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		<ul style="list-style-type: none"> - ადგილობრივი მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება სექსუალური დაავადების რისკებთან დაკავშირებით, რომელიც უკავშირდება გარე სამუშაო ძალის არსებობას და ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვა ცნობიერების ამაღლებაში - მოსახლეობის სათანადოდ ინფორმირება მშენებლობის და სამუშაო გრაფიკების, მომსახურების შეწყვეტის, სატრანსპორტო შემოვლითი მარშრუტების და დროებითი ავტობუსის მარშრუტების, აფეთქებისა და ნგრევის შესახებ - ღამით სამშენებლო სამუშაოების შეზღუდვა. საჭიროების შემთხვევაში, ღამით სამუშაოების განრიგი ფრთხილად უნდა დაიგეგმოს და ინფორმირებული იქნეს ზეგავლენის ქვეშ მყოფი მოსახლეობა, რათა მათ შეძლონ საჭირო ზომების მიღება - ნებისმიერი სერვისის (წყლის, ელექტროენერჯის, ტელეფონით, ავტობუსების მარშრუტების ჩათვლით) შეფერხებამდე არანაკლებ 5 დღით ადრე, ეცნობოს დაზარალებულ მოსახლეობას, გაკრული განცხადებებით საპროექტო ტერიტორიაზე, ავტობუსის გაჩერებებზე და მათ სახლებზე/ბიზნესებზე. 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
	შრომითი მენეჯმენტი	<ul style="list-style-type: none"> • რამდენადაც შესაძლებელი იქნება, სამუშაო კემპების მოსახლეობისგან მოშორებით განთავსება • სამუშაო ბანაკების განთავსებასა და ოპერირებაზე კონსულტაციის გავლა ახლოს მცხოვრებ მოსახლეობასთან • უნარშეზღუდულ ან ნახევრად კვალიფიციურ მუშაკთა დასაქმება ადგილობრივ თემებში. სადაც და როდისაც იქნება შესაძლებელი, დასაქმებულთა გადამზადების ტრენინგის ჩატარება ადგილობრივი მოსახლეობის მონაწილეობის გაზრდის მიზნით. • ადეკვატური საპირფარეშო ობიექტების შექმნა (საპირფარეშოები და სარეცხი ადგილები) სამუშაო ადგილას, ცხელი და ცივი წყალი, საპონი და ხელის გასაშრობი მოწყობილობები. დროებითი სექტიკური ავზების შექმნა ნებისმიერი საცხოვრებელი ბანაკისთვის და მიმდებარე წყლების დაბინძურების გამოწვევის გარეშე. • მუშების ცნობიერების ამაღლება საერთო ადგილობრივ მოსახლეობასთან ურთიერთობის მენეჯმენტზე, საერთაშორისო პრაქტიკაზე 	

საქმიანობა	მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიება	ღონისძიების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
		დაყრდნობით ქცევის კოდექსის ჩამოყალიბება და მისი მკაცრად აღსრულება, მათ შორის მუშების გათავისუფლება და ადეკვატური ფინანსური ჯარიმები.	
ექსპლუატაციის ფაზა			
ახლად აშენებული ტურისტული ინფრასტრუქტურის ექსპლუატაცია	გარემოს დაბინძურება მყარი ნარჩენებით და ჩამდინარე წყლებით	<ul style="list-style-type: none"> - სანაგვე ურნების განთავსება ობიექტის ტერიტორიაზე - მყარი ნარჩენების რეგულარულად გატანა მუნიციპალიტეტის საყოფაცხოვრებო ნაგავსაყრელზე, მმართველ კომპანიასთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე - ნარჩენების წვის აკრძალვა - საკანალიზაციო სისტემისა და ჩამდინარე წყლების ბიოლოგიური გამწმენდი ნაგებობის გამართული ფუნქციონირების უზრუნველყოფა. - 	ბორჯომის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო

6. გარემოსდაცვითი მონიტორინგი

მუნიციპალური განვითარების ფონდი პასუხისმგებელია განახორციელოს გარემოზე ზემოქმედების შერბილების ღონისძიებების მონიტორინგი. საკონსულტაციო კომპანია, რომელიც დაქირავებულია, როგორც სამუშაოების ზედამხედველი, ასევე დაეხმარება მგფ-ს, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ქვე-პროექტის ფარგლებში განხორციელებული სამუშაოების გარემოსდაცვითი და სოციალური შესაბამისობა. ყოველთვიურად მოხდება სავალდებულო მონიტორინგის აღრიცხვა და ფოტომასალის დართვა. ქვე-პროექტის გარემოსდაცვითი მონიტორინგი განხორციელდება ქვემოთ მოცემული გეგმის შესაბამისად.

გარემოზე ზემოქმედების გეგმის განხორციელების თაობაზე ანგარიში წარმოდგენილი იქნება მგფ-ის ყოველკვარტალურ ანგარიშებში. მგფ ასევე უზრუნველყოფს კონტრაქტორისგან ყველა ნებართვის, ლიცენზიებისა და შეთანხმების წერილების ასლების მიღებას და შენახვას, რომლებიც კონტრაქტორს მოეთხოვება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ინერტული მასალების მოპოვებისათვის, ასფალტის ქარხნის ოპერირებისათვის, სხვადასხვა სახის ნარჩენების განთავსებისათვის.

7. გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის დარღვევის გამოსწორება

მგფ, როგორც სამშენებლო სამუშაოების დამკვეთი, პასუხისმგებელი იქნება კონტრაქტორის მიერ ხელშეკრულების პირობების დაცვაზე, რაც ასევე მოიცავს გმგ შესრულებას.

კონტრაქტორი პასუხისმგებელია საქმიანობა განახორციელოს საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის შესაბამისად. შეუსაბამობების გამოვლენის შემთხვევაში კონტრაქტორი პასუხისმგებელი იქნება დაფაროს გარემოსთვის მიყენებული ზიანის აღმოფხვრასთან დაკავშირებული ყველა ხარჯი.

8. განხორციელების ღირებულება

გარემოსდაცვითი მართვის გეგმით შემოთავაზებული ინდივიდუალური შემარბილებელი ღონისძიებების განხორციელების ხარჯები მცირეა და შესაბამისად, რთულია მათი გამოცალკევება სამშენებლო ოპერაციების ხარჯებიდან. მიუხედავად ამისა, რეკომენდირებულია, რომ მასალათა და სამუშაოთა მოცულობების ჩამონათვალი, რომელიც სატენდერო დოკუმენტაციაში არის მოცემული შეიცავდეს ნარჩენებისა და დარჩენილი მასალის განკარგვის პუნქტს. გარემოსდაცვით პრინციპებთან შესატყვისობისათვის საჭირო სხვა ხარჯები სავარაუდოდ სხვადასხვა სამშენებლო საქმიანობის ფასებში უნდა იქნას ინტეგრირებული.

9. საჩივრების გადაჭრის მექანიზმი

შეიქმნა სათანადო საჩივრების გადაჭრის მექანიზმი რათა მოხდეს პროექტით ზემოქმედებული მოსახლეობის საჩივრების მოგვარება. ბორჯომის მუნიციპალიტეტმა წარმოადგინა პასუხისმგებელი პირი - გიორგი ყიფიანი, ბორჯომის მუნიციპალიტეტის მერიის ინფრასტრუქტურის, არქიტექტურისა და ზედამხედველობის სამსახურის უფროსი, რათა მიიღოს, განიხილოს და რეაგირება მოახდინოს საჩივრებზე (ტელ: 557 09 08 68). მუნიციპალური განვითარების ფონდიდან საკონტაქტო პირი გახლავთ ნუცა გუმბერიძე (ტელ: +995 598 88 20 19, feedback@mdf.org.ge, დ. აღმაშენებლის 150, მე-3 სართული, 0112 თბილის, საქართველო).

იმ შემთხვევაში თუ საჩივარი არ გადაიჭრება ადგილობრივ დონეზე, მისი გადამისამართება მოხდება სსიპ „საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდში“. საჩივრების მონიტორინგის მიზნით, მუნიციპალური განვითარების ფონდი მოახდენს რეგისტრაციას ყველა საჩივრის, კომენტარის და ასევე, როგორც მოხდა საჩივრის გადაწყვეტა. საჯარო კონსულტაციის ფარგლებში ადგილობრივი მოსახლეობას ინფორმაცია მიეწოდება განხილულ საკითხთან დაკავშირებით და საკონტაქტო პირის შესახებ. საჩივრებთან დაკავშირებული საკონტაქტო ინფორმაცია შემდეგში ხელმისაწვდომი იქნება ვებ-გვერდზე და როგორც მგფ-ის ასევე კონტრაქტორის მიერ მოხდება საჩივრების ჟურნალის წარმოება.

8. მონიტორინგი მართვის გეგმა

საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
სამშენებლო ფაზა						
სამშენებლო მასალების მიწოდება	სამშენებლო მასალების შექმნა მხოლოდ ოფიციალურად დარეგისტრირებული მომწოდებლებისაგან	მომწოდებლის ოფისში, ან საწყობში	დოკუმენტების შემოწმება	მოწოდების კონტრაქტების გაფორმებისას	ინფრასტრუქტურის ტექნიკური მდგრადობის და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი
სამშენებლო მასალების და ნარჩენების ტრანსპორტირება; სამშენებლო მექანიზმების გადაადგილება	სატრანსპორტო საშუალებების და მექანიზმების ტექნიკური მდგომარეობა; სამშენებლო მასალებისა და ნარჩენების გადაზიდვა დახურული მანქანებით; ტრანსპორტირებისათვის განკუთვნილი დროისა მარშრუტების დაცვა.	სამშენებლო ტერიტორია	ინსპექტირება	გაუფრთხილებელი ინსპექტირება როგორც სამუშაო, ასევე არა სამუშაო საათებში	მიწისა და ჰაერის ემისიებით დაბინძურების შემცირება; ხმაურით და ვიბრაციით ადგილობრივი მოსახლეობის შეწუხების შეზღუდვა; ტრანსპორტის მოძრაობის დარღვევის მინიმუმამდე შემცირება.	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი, საპატრულო პოლიცია

საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობი თ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
მიწის სამუშაოები	ამოდებული გრუნტის დროებითი შენახვა წინასწარ განსაზღვრულ და შეთანხმებულ ტერიტორიაზე; ამოდებული გრუნტის უკუჩაყრა და/ან საბოლოო განთავსება ოფიციალურად გამოყოფილ ტერიტორიაზე	სამშენებლო ტერიტორია	შემოწმება არქეოლოგების მიერ პერმანენტული შემოწმება	მიწის სამუშაოების პროცესში	სამშენებლო და მისი მიმდებარე ტერიტორიის სამშენებლო ნარჩენებით თავიდან აცილება	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო
ინერტული მასალების წყარო	მასალების შექმნა არსებული, ლიცენზირებული მომწოდებლებისაგან, თუ ეს შესაძლებელია; სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის მიღება კონტრაქტორის მიერ და ლიცენზიის პირობების მკაცრი დაცვა; კარიერების დაყოფა ტერასებად, დამუშავებული	მოპოვების ადგილებში	დოკუმენტებისა და სამუშაოების ინსპექტირება	ინერტული მასალის მოპოვების პერიოდში	ეროზიის შემცირება და ეკოსისტემებისა და ლანდშაფტების დეგრადირების მინიმიზაცია; სედიმენტებით წყლის დაბინძურების, ასევე ჰიდრობიონტა საარსებო პირობების	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი

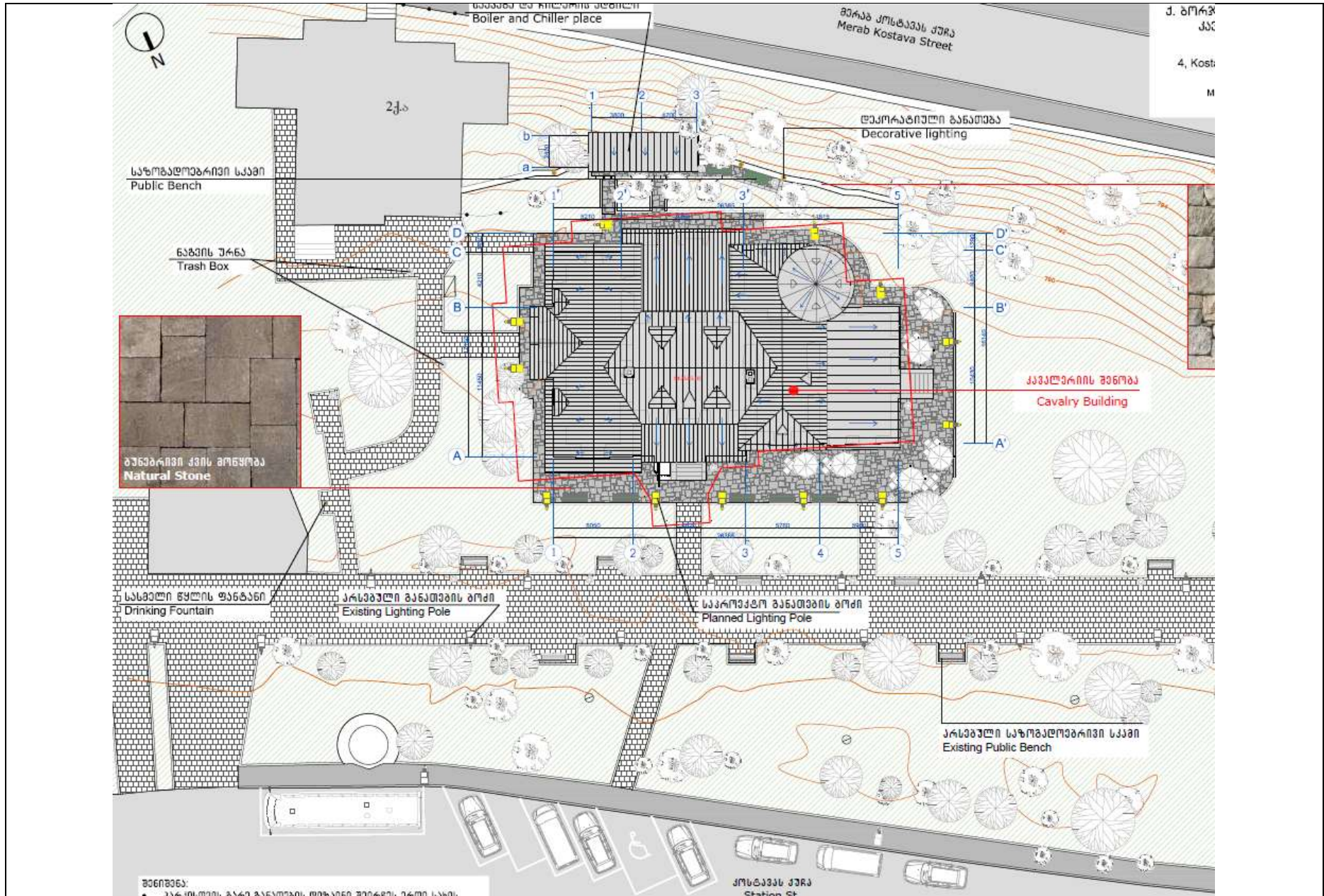
საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
	ადგილების რეაბილიტაცია და ლანდშაფტთან ჰარმონიზება; მდინარეში ქვიშა-ხრემის მოპოვება წყლის ნაკადის გარეთ, დამცავი ბარიერების მოწყობა ექსკავაციის ადგილსა და წყლის ნაკადს შორის. დაუშვებელია მანქანების შესვლა წყლის ნაკადში.				დარღვევის შემცირება.	
სამშენებლო ნარჩენების წარმოქმნა	სამშენებლო ნარჩენების დროებითი შენახვა სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებში; ნარჩენების დროული განთავსება ოფიციალურად გამოყოფილ ადგილებში.	სამშენებლო ტერიტორია; ნარჩენების განთავსების ტერიტორია	ინსპექტირება	პერიოდულად მშენებლობის პროცესში და პრეტენზიების შემთხვევაში	სამშენებლო და მის მეზობლად მდებარე ტერიტორიების მყარი ნარჩენებისაგან დაბინძურების თავიდან აცილება	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი,

საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
ტოქსიკური/სახიფათო მასალებისა და ნარჩენების მართვა	ქვე-პროექტის ტერიტორიაზე არსებული ქიმიკატები, სათანადოდ და გასაგებად არის მონიშნული, როგორც სახიფათო მასალები; ადგილიდან არაავტორიზებული მოშორების თავიდან აცილებისთვის მიიღება უსაფრთხოების ზომები.	ქვე-პროექტის ტერიტორიაზე	დოკუმენტებისა და სამუშაოების ინსპექტირება	სარეაბილიტაციო სამუშაოების მსვლელობისას	ტოქსიკური მასალებისგან დაბინძურების პრევენცია მუშების ჯანმრთელობის დაცვა	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი
ტრანსპორტის მოძრაობის დარღვევა და ფეხით მოსიარულეთა მიმოსვლის შეზღუდვა	სატრანსპორტო მოძრაობის შეზღუდვის/მოძრაობის მიმართულების შეცვლის ნიშნების განთავსება; სამშენებლო მასალებისა და ნარჩენების დროებითი განთავსება ისე, რომ თავიდან იქნას აცილებული სატრანსპორტო საცობები მისასვლელ გზებზე.	სამშენებლო და მიმდებარე ტერიტორიები	ინსპექტირება	სამშენებლო სამუშაოების პერიოდში	სატრანსპორტო შემთხვევების თავიდან აცილება	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი

საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
მუშების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება	მუშების ფორმებით და ინდივიდუალური დაცვის საშუალებებით აღჭურვა; მუშების და პერსონალის ინფორმირება მექანიზმებთან/აღჭურვი ლობასთან მუშაობისას ინდივიდუალური უსაფრთხოების წესების და ინსტრუქციების შესახებ და ასევე აღნიშნული წესები/ინსტრუქციების მკაცრი დაცვა	სამშენებლო ტერიტორია	ინსპექტირება	გაუფრთხილებელი შემოწმება სამუშაოების მსვლელობისას	ადგილზე უბედური შემთხვევების თავიდან აცილება	მგფ, მშენებლობის ზედამხედველი
ინფორმაციის გაზიარება და საჩივრების განხილვა	სამშენებლო სამუშაოების დაწყების შესახებ ადგილობრივი მოსახლეობა (განსაკუთრებით სამშენებლო ობიექტის მიმდებარე მიწის მფლობელები) ინფორმირებულია.	სამშენებლო ტერიტორია და / ან მიმდებარე დასახლება და შენობები სამშენებლო ტერიტორიის ახლომდებარე	პირადად, ფოსტით, ტელეფონით ან სხვა საშუალებით (ჩანაწერებით) საჩივრების განხილვის მექანიზმზე ინფორმაციის მონაცემების არსებობა ხელმისაწვდომ	სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე (მინ. 2 კვირა) ქვეპროექტის ხანგრძლივობის განმავლობაში	ადგილობრივ მოსახლეობასთან დაკავშირებული შეფოთების შემცირება, კითხვებისა და უკუკავშირის შესაძლებლობა	მგფ ადგილობრივი ხელისუფლება

საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
	გამოცხადებულია საჩივრის განხილვის საკონტაქტო ინფორმაცია. საჩივრების ჟურნალი შენარჩუნებულია	დასახლება და შენობები	ადგილას; მონაცემები საჩივრების ჟურნალზე, დროული რეაგირება/გადაწყვეტილების მიღება, უკუკავშირი და უკმაყოფილებები		დარწმუნება, რომ კითხვების და საჩივრების დაკვალიანება დროულად ხდება	
შემთხვევითი დაზიანების აღდგენა და კომპენსაცია	მფლობელები, რომლებიც განიცდიან მოსავლის, ნაგებობების ან სხვა აქტივების დაკარგვას ან დაზიანებას, მშენებლობის შედეგად, სათანადო კომპენსაციას მიიღებენ ან მათი დაზიანებები აღდგენილი იქნება	სამშენებლო ტერიტორია	მგვ აღნიშნავს დაზიანებების არსებობასა და კომპენსაციების/აღდგენების შესახებ ინფორმაციას ზედამხედველების ანგარიშებისა და ტერიტორიაზე ვიზიტის მეშვეობით	ქვეპროექტის ხანგრძლივობის განმავლობაში	პროექტის ტერიტორიაზე მოსახლეობის აქტივები და საარსებო წყაროები გაუმჯობესდა ან მინიმალურ დონეზე აღდგენილია წინა პროექტის დონეზე.	კონტრაქტორი (მგვ-ს და ზედამხედველობის კონსულტანტის მონიტორინგი)
ოპერირების ფაზა						
მყარი ნარჩენების მართვა	ნაგვის ურნების განთავსება მუზეუმის მიმდებარე ტერიტორიაზე და ნარჩენების დროული და რეგულარული გატანა ტერიტორიიდან	რეაბილიტირებულ ი ობიექტი	შემოწმება	მუზეუმის ფუნქციონირებისას	ქვე-პროექტისა და მისი მიმდებარე ტერიტორიების ნარჩენებით დაბინძურების პრევენცია	ბორჯომის მუნიციპალიტეტი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო

საქმიანობა	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
რეაბილიტაციის შემდგომ ობიექტის მოვლა-პატრონობა	არა ნებადართული მშენებლობა და მიწის არაფორმალური გამოყენება ციხის ტერიტორიის მიმდებარედ	რეაბილიტირებულ ობიექტი	შემოწმება	მუზეუმის ფუნქციონირებისას	მუზეუმისა და მიმდებარე ტერიტორიის ისტორიული და ესთეტიური ღირებულების დაკარგვის პრევენცია	ბორჯომის მუნიციპალიტეტი, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტო
წყალმომარაგების და კანალიზაციის გამწმენდი ნაგებობის მომსახურება	წყალმომარაგების სისტემა არ ჟონავს და მუშაობს შეუფერხებლად.	რეაბილიტირებული სისტემები	შემოწმება	მოვლა-პატრონობის პროცესში	წყლის კარგვისა და საიტზე შემოსვლის პრევენცია ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის მოუვლელი კანალიზაციით დაბინძურების პრევენცია	ბორჯომის მუნიციპალიტეტი

დ. ბორჯ
კპ
4, Kost
M

შენიშვნა:
• კვ. ტომში, კავ. ბაქოში, მოხ. 1050 მმ-ის, 1600 სმ-ის

კოსტავას ქუჩა
Station St.

არსებული სიტუაციის ამსახველი ფოტომასალა

მუზეუმი, რენდერები

